

**УРОЖАЙНІСТЬ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДІВ ОГІРКА
ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ
В ПЛІВКОВИХ ТЕПЛИЦЯХ**

Яровий Г.І., доктор с.-г наук, професор,
Севідов В.П., аспірант,

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва.

Висвітлено результати досліджень стосовно підбору високоврожайних гібридів огірка вітчизняної селекції для вирощування в плівкових теплицях без обігріву в умовах лівобережного Лісостепу України. Встановлено, що найкращим з досліджуваних гібридів вітчизняної селекції є гібрид Кураж F1, який забезпечив найвищу врожайність і продуктивність.

Ключові слова: огірок, захищений ґрунт, гібрид, умови вирощування, селекція, урожайність.

Вступ. У наш час в умовах захищеного ґрунту вирощують лише гібриди F₁ огірка, що дозволяє отримувати значну кількість високоякісної продукції, підвищувати стійкість рослин проти абіотичних і біотичних стресів. Можливість поліпшення тепличного овочівництва за рахунок використання партенокарпічних гетерозисних гібридів не викликає сумніву, оскільки лише гетерозисні гібриди збільшують продуктивність культури огірка в півтора-два рази, а значна стійкість їх до хвороб дозволяє одержувати екологічно чисту продукцію. Крім цього, створення та впровадження гібридів, схильних до партенокарпії – резерв збільшення врожайності і рентабельності культури огірка (тому що використання бджіл у теплицях для опилення рослин пов'язане з додатковими затратами, також умови для проростання пилку часто бувають несприятливими) [1 – 3].

Для захищеного ґрунту краще підходять партенокарпічні форми, оскільки формування врожаю у них не залежить від комах-запилювачів. Гібриди огірка значно різняться за вибагливістю до освітлення (тіньовитривалі). Більшість гібридів весняно-літнього вирощування – світлолюбні форми, що активно плодоносять на сонячних ділянках [4].

© Яровий Г.І., Севідов В.П., 2016

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, на 2015 р. знаходиться 150 гібридів, 35 (23%) з них – української селекції. На сучасному етапі в ІОБ НААН та на його дослідних станціях створено конкурентоздатні бджолозапилюванні засоловальні гібриди огірка для вирощування в умовах відкритого ґрунту – Еврика F1, Трой F1, Анет F1, Янос F1, Льоша F1, Джексон F1. Огіркова новизна – вітчизняні партенокарпічні гібриди Надія F1 та Каміла F1, створені для захищеного ґрунту весняно-літньої культури [5].

Мета досліджень. Виходячи із наведених вище загальнотеоретичних підходів, керуючись науково-виробничою необхідністю впровадження результатів наукових розробок, метою наших досліджень було визначення високоврожайних гібридів огірка вітчизняної селекції для вирощування в плівкових теплицях без обігріву в умовах Лівобережного Лісостепу України.

Методика досліджень. Дослідження проводили впродовж 2015 – 2016 рр. у плівкових теплицях у весняно-літній культурозміні в Харківському національному аграрному університеті ім. В.В. Докучаєва, який знаходиться в східній частині Лівобережного Лісостепу України. Дослідження проводили згідно з «Методикою дослідної справи в овочівництві та баштанництві». [6]

Вітчизняних короткоплідних (як бджолозапилюваних так і партенокарпічних гібридів огірка) у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, поки що недостатньо. У виробництві використовують гібриди та сорти іноземного походження, що не повністю задовольняє потреби споживчого ринку. У досліді з оцінки та підбору партенокарпічних гібридів огірка вітчизняної селекції вивчали наступні гібриди: Кураж F1, Каміла F1, Гібрид 2261 F1, Гібрид 2345 F1, Надія F1, які висівали у горщики діаметром 10 см, розсаду у віці трьох – п'яти справжніх листків висаджували на дослідну ділянку. Площа облікової ділянки – 50,0 м²: довжина – 20,0 м; ширина – 2,5 м; густина – 3,2 росл./м², схема садіння – 50 x 30, повторність досліду чотирикратна, загальна кількість рослин – 160 шт. Були проведені спостереження за ростом і розвитком рослин, облік урожайності в кг/м² та продуктивності – кг з однієї рослини.

Висота рослин і кількість листків є сортовою особливістю, а маса рослини залежить від погодних умов (тепла, вологи), забезпечення елементами живлення, технологічних прийомів вирощування.

Результати досліджень. Показники параметрів рослин свідчать про те, що одержані як у фазу масового цвітіння, так і в фазу масового плодоношення рослин огірка дані різняться між собою. Різниця в біометричних параметрах простежується залежно від сортименту досліджуваних гібридів (таблиці 1 і 2).

1. – Біометричні показники рослини гібридів огірка у фазу масового цвітіння, 2015 – 2016 рр.

Гібрид	Маса рослини, г	Довжина центрального стебла, см	Кількість бічних пагонів, шт.	Площа листової поверхні, см ² /росл.
Кураж F1 (К)	724,4	203,5	17,5	9658,5
Каміла F1	754,3	206,5	18,8	8616,0
Надія F1	717,9	199,5	20,0	10331,0
2261 F1	617,5	201,5	20,0	9543,0
2345 F1	857,4	207,5	18,0	9599,0
НІР _{0,95}	73,1	20,2	1,6	781,3

2. – Біометричні показники рослини гібридів огірка у фазу масового плодоношення, 2015 – 2016 рр.

Гібрид	Маса рослини, г	Довжина центрального стебла, см	Кількість бічних пагонів, шт.	Площа листової поверхні, см ² /росл.
Кураж F1 (К)	1213,1	268,0	30,0	18607,5
Каміла F1	1350,9	269,0	31,5	17501,0
Надія F1	1278,1	259,5	31,0	20501,0
2261 F1	1065,6	250,0	29,5	18292,0
2345 F1	1515,1	257,0	35,5	18452,0
НІР _{0,95}	128,3	26,0	3,1	1865,1

За одержаними даними, біометричні показники рослин у фазу масового цвітіння і масового плодоношення значно відрізнялися залежно від гібрида. Так найбільшу середню масу рослини мав гібрид 2345F₁: 857,4 г і 1515,1 г. відповідно

Довжина центрального стебла не має вираженої тенденції до суттєвого зменшення або збільшення. Найбільшу довжину стебла 207,5 см зафіксовано у гібрида 2345 F₁ у фазу масового цвітіння. Інші

гібриди мали цей показник у межах: 199,5 – 206,5 см, що є на рівні контролю. А найменшу довжину стебла 199,5 см зафіксовано у гібрида Надія F₁ у фазу масового цвітіння. У фазу масового плодоношення зафіксована найвища довжина стебла у гібрида Каміла F₁ (269 см). Найменша довжина стебла 250 см у гібрида 2261 F₁, але суттєво цей показник не відрізнявся.

За результатами досліджень встановлено, що за кількістю бічних пагонів, у фазу масового цвітіння суттєво переважає гібрид Надія F₁ і 2261 F₁ з кількістю бічних пагонів 20, що на 2,5 пагони більше порівняно з контролем, а у фазі масового плодоношення – гібрид 2345 F₁ з кількістю бічних пагонів 35,5 штук, що на 5,5 пагонів більше за контроль. За площею листкової поверхні у фазу масового цвітіння та масового плодоношення переважає гібрид Надія F₁ з площею листкової поверхні 10331,0 см² та 20501,0 см² відповідно.

Облік урожаю розпочали при появі перших товарних зеленців з 26 травня по 25 липня, збір проводили через день. За контроль було взято гібрид Кураж F₁. Урожайність досліджуваних зразків представлено на рисунку 1.

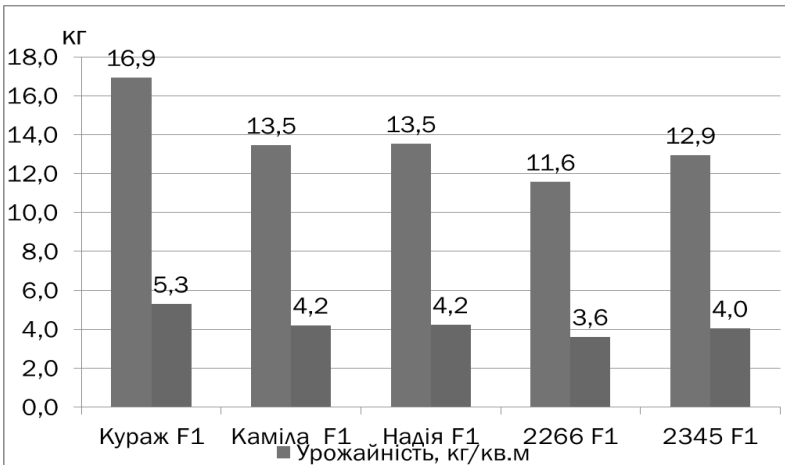

Рис 1. Урожайність гібридів огірка за весь період вегетації у плівковій теплиці 2015 – 2016 рр.

За результатами обліку врожайності у 2015 – 2016 рр. було відмічено загальну врожайність гібридів вітчизняної селекції на рівні 11,6 – 16,9 кг/м². Найбільшу врожайність 16,9 кг/м² відмічено у

гібрида Кураж F1, який є контролем вирощування в плівковій теплиці. Гібриди селекції Інституту овочівництва і баштанництва НААН Каміла F1 і Надія F1 мали врожайність на одному рівні (13,5 кг/м²), що на 20,1% менше за контроль Кураж F₁, і це зменшення є суттєвим. Гібридні комбінації 2261 F1 і 2345 F1 також мали суттєво нижчу врожайність за контроль на 5,3 – 4,0 кг/м². За продуктивністю (за умов вирощування огірка у весняно-літній культурозміні плівкової теплиці) найкращим також виявився контроль Кураж F₁, – 5,3 кг/росл. Усі інші зразки суттєво поступаються контролю за продуктивністю на 1,1 – 1,7 кг з рослини, або 20,7 – 32 %. Найбільше поступається за продуктивністю на 1,7 кг/росл. Гібрид 2261 F₁, хоча товарність цього зразка найкраща (92 %), що є майже на рівні контролю.

Висновки. Проведені дослідження дають підставу зробити висновок, що за однакових умов вирощування в плівковій теплиці найкраще розвиваються наступні гібриди: Кураж F₁ і Надія F1 2345 F1. Рослини цих гібридів огірка мають найкращі показники біомаси, довжини центрального стебла, кількості бічних пагонів і площі листової поверхні.

Отже, для вирощування у плівкових теплицях у весняно-літній культурозміні придатні всі досліджувані гібриди вітчизняної селекції: Кураж F1, Каміла F1, 2261 F1, 2345 F1, Надія F1. Але найкращим з перерахованих є гібрид Кураж F1, який забезпечив найвищу врожайність і продуктивність на рівні 16,9 кг/м² і 5,3 кг з однієї рослини відповідно.

Бібліографія

1. Жук О.Я. Результати вивчення сортів і гібридів огірка / О.Я. Жук, В.Ю. Жук, А.В. Жук, В.П. Роєнко // Овочівництво і баштанництво. – 2005. – № 50. С. – 66 – 71.
2. Приліпка О.В. Гібриди і сорти овочевих культур для закритого ґрунту / О.В. Приліпка, В.А. Кравченко, Н.І. Янчук. – К. : ЕКМО, 2006. – 24 с.
3. Золотарев В. Огурцы / В.Золотарев // Московский рабочий. – М. , 1963. – 80 с.
4. Гіль Л.С. Сучасні технології овочівництва / Л.С. Гіль, А.І. Пашковський, Л.Т.Суліма // ПП «Нова книга», 2008. – 362 с.
5. Сергієнко О.В. Селекція огірка в Інституті овочівництва і баштанництва НААН / Сергієнко О.В., Радченко Л.О.,

Солодовнік Л.Д. // Посібник українського хлібороба: науково-практичний щорічник. – 2015. – Том 1.– С. 6.

6. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / за ред. Г.Л. Бондаренка, К.І. Яковенка. – Х. : Основа, 2001 – 369 с.

Яровой Г.И., Севидов В.П. Урожайность и производительность гибридов огурца отечественной селекции для выращивания в пленочных теплицах.

Резюме. Представлены результаты исследований по подбору гибридов огурца, которые пригодны выращивания в пленочных теплицах без обогрева в условиях Левобережной Лесостепи Украины. Установлено, что лучшим из исследуемых гибридов отечественной селекции является гибрид Кураж F1, который обеспечил самую высокую урожайность и производительность.

Yarovy G.I., Sevidov V.P.

Yield and productivity of cucumber hybrids of native selection for growing in polypropylene greenhouses

Summary. The article presents research results on the selection of cucumber hybrids that are fit for growing in polypropylene greenhouses in conditions of Ukrainian left-bank forest-steppe. It has been determined that the best of the examined hybrids of native selection is Kurazh F1 that had the highest yield and productivity.